

КОНЦЕПТ ІНОЗЕМНИЙ/FOREIGN ЯК ЗАСІБ КОНСТРУЮВАННЯ ЕКФРАСТИЧНОЇ І МЕТАЕКФРАСТИЧНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ТВОРЧОСТІ ФЕЛІКСА ВАЛЛОТТОНА В ЕСЕ ДЖУЛІАНА БАРНСА

Луньова Тетяна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської та німецької філології
Навчально-наукового інституту іноземних мов
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна,
дослідник Університету міста Йорк за програмою «Програма підтримки
дослідників, які опинилися в ситуації ризику»,
м. Йорк, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії
lunyovat@gmail.com
tetyana.lunyova@york.ac.uk
<https://orcid.org/0000-0002-7022-0821>

Концепт ІНОЗЕМНИЙ/FOREIGN актуалізовано за допомогою прикметника *foreign* у назві есе Джуліана Барнса «*Vallotton: The Foreign Nabi*» [1, с. 258]. Займаючи ключову позицію в тексті, вказаний концепт відіграє важливу роль в конструюванні смислу есе, присвяченого висвітленню творчості Фелікса Валлоттона – французького графіка і живописця швейцарського походження (1865 – 1925) [2]. Залежно від типу співвідношення між текстом і мистецьким візуальним об'єктом контексти репрезентації творчості Фелікса Валлоттона можна розділити на екфрастичні й метакфрастичні. Перші пов'язані з «літературною репрезентацією творів візуальних мистецтв» [3, с. 297], тобто їх описом чи/і інтерпретацією; другі, згідно із запропонованим нами спільно з проф. О. Воробйовою підходом, не будучи власне описом чи тлумаченням мистецьких творів і стосуючись ширшого кола історичних, культурних, естетичних, етичних, психологічних, особистісних тощо аспектів дійсності, є важливими для розуміння власне екфрастичних контекстів. Наприклад, екфрастичним є такий фрагмент аналізованого есе: «*A man and a woman sit in a late-nineteenth-century interior: yellow-and-pink striped wallpaper in*

the background, blocky furniture in shades of dark red in the foreground» [1, с. 260], у якому здійснюється опис зображеного на картині «*The Lie*» («Брехня»). Натомість у метакфрастичному контексті, поданому нижче, наведено хронологічну інформацію про час створення Валлоттоном мистецьких творів окремого циклу «*This was the series of pictures from 1897 to 1899 known as Intimités, of which The Lie was one*» [1, с. 266]. Ця інформація дозволяє читачеві есе віднести мистецькі роботи до певного історичного періоду, однак з'ясовані дані не є власне репрезентацією мистецьких робіт. Концепт ІНОЗЕМНИЙ/FOREIGN актуалізовано в аналізованому есе як в екфрастичних, так і в метакфрастичних контекстах. Наприклад, у поданому нижче фрагменті концепт ІНОЗЕМНИЙ/FOREIGN, об'єктивований за допомогою прикметника *foreign* і словосполучення *scarcely a French artist at all*, слугує для метакфрастичної характеристики Валлоттона як митця, котрий попри формально задекларовану приналежність до групи французьких художників «Набі» не став власне французьким митцем: «*[...] for all his marriage and nationality-taking [...], and his official Parisian status as 'the foreign Nabi', he was scarcely a French artist at all [...]*» [1, с. 262]. В екфрастичному описі картини «*Dinner by Lamplight*» («Вечеря при світлі лампи») концепт ІНОЗЕМНИЙ/FOREIGN актуалізовано за допомогою контрасту між вказівками на національність зображених персонажів: одного з них ідентифіковано як «безумовно швейцарця» (*doubtless Swiss*), а іншу – як французьку (*Gabrielle*: з попереднього метакфрастичного контексту читач довідується, що Габріель мала французьке походження і стала дружиною Валлоттона (див., *marriage* у цитованому вище фрагменті)): «*Dinner by Lamplight (1899) shows the nape of a (doubtless Swiss) head at the dinner table; to his right, in a pink dress, Gabrielle gazes across at her elder son Jacques [...]*» [1, с. 269].

Метою розвідки є з'ясувати специфіку концепту ІНОЗЕМНИЙ/FOREIGN як засобу конструювання екфрастичної і метакфрастичної репрезентацій творчості Фелікса Валлоттона в есе Джуліана Барнса. Для аналізу фактичного матеріалу було використано методи лексико-семантичного,

лінгвостилістичного, лінгвокогнітивного, концептуального, контекстуально-інтерпретаційного, інтермедіального та когнітивно-поетологічного аналізу.

У семантичному плані концепт ІНОЗЕМНИЙ/FOREIGN як засіб екфрастичної і метаекфрастичної репрезентацій творчості Фелікса Валлоттона контекстуально уточнюється, набуваючи в есе значущих складників «не повністю інтегрований в іншу культуру/ мистецький напрямок» (наприклад: «*This is a perceptive self-analysis, marking how distant he is, was, and continued to be, from his fellow-Nabis; by 1920 he was noting that he and Bonnard still got on very well 'despite being now at the opposite extremes of painting*» [1, с. 271]), «унікальний», «самобутній» (наприклад: «*[...] an awkward independent who fits uneasily into any wider narrative of painting*» [1, с. 262]).

У стилістичному плані контекстуально уточнений концепт ІНОЗЕМНИЙ/FOREIGN оприявнюється в есе у складі різних за стилістичними характеристиками фрагментів: у контексті аналітичної інтерпретації, запропонованої автором есе (наприклад: «*Though a committed Nabi, who painted modern life and everyday urban happenings, Vallotton was pulled instinctively towards narrative and allegory, towards hard edges and the north – Germany and Scandinavia [...]*» [1, с. 262]), у контексті висловлювання самого митця (наприклад, у листі: «*[...] he wrote to his friend, the French painter Charles Maurin: 'My hatred of Italian painting has increased, also of our French painting [...]*» [1, с. 262]), а також у контексті наративу – розповіді про життя художника (наприклад: «*[...] Douanier Rousseau, standing in front of it [Vallotton's painting], said fraternally to its author, 'Well, now Vallotton, let's walk together.' But Vallotton was always walking along his own path [...]*» [1, с. 275]).

У концептуальному плані контекстуально уточнений концепт ІНОЗЕМНИЙ/FOREIGN протиставляється в есе концептам АСИМІЛЬОВАНИЙ/ ASSIMILATED та НАТИВІЗОВАНИЙ/NATIVISED, за допомогою яких характеризується особисте життя митця, наприклад: «*Temperamentally, he appeared in his early years to be French, or French enough [...]*» [1, с. 263].

В інтермедіальному плані контекстуально уточнений концепт ІНОЗЕМНИЙ/FOREIGN слугує для вербальної репрезентації як окремої роботи Валлоттона, так і сукупності мистецьких творів певних художників і набізму як мистецького напрямку, наприклад: «*In his daytime landscapes he brought his own interpretation to the idealising tradition of Poussin and Rubens. [...] The results contain surviving elements of Nabism: the use of cut-out forms and strong colour contrast*» [1, с. 274].

У когнітивно-поетологічному плані контекстуально уточнений концепт ІНОЗЕМНИЙ/FOREIGN оприявнюється у якості складника як актуалізованих фреймів (зокрема таких як «набуття громадянства», «становлення власного стилю митця»), так і концептуальних метафор (ПРОФЕСІЙНЕ ЖИТТЯ – ЦЕ ПОДОРОЖ, ВІДМІННІСТЬ – ЦЕ ВІДСТАНЬ).

Здійснене дослідження дозволяє зробити висновок, що концепт ІНОЗЕМНИЙ/FOREIGN в есе Джуліана Барнса є одним із засобів тісної смислової інтеграції екфрастичної і метаекфрастичної репрезентацій творчості Фелікса Валлоттона й забезпечення когерентності есе. Цей висновок корелює зі спостереженням Т. Якобі про те, що в творах Ісака Дінесена (псевдонім, під яким писала Карен Бліксен) екфразис є невіддільним від комплексного цілого, яке регулює екфразис і виступає засобом його інтерпретації [4, с. 623]. Подальші дослідження дозволять детально описати явище тісної взаємодії екфрастичних і метаекфрастичних контекстів в есе про твори візуальних мистецтв.

Джерела та література

1. Barnes J. Vallotton: The Foreign Nabi. *Keeping an Eye Open. Essays on Art*. London : Jonathan Cape, 2020. pp. 258–277.
2. Blumberg N. Félix Vallotton. *Encyclopaedia Britannica*. (n.d.). URL: <https://www.britannica.com/biography/Felix-Vallotton> (дата звернення: 11.03.2024).
3. Heffernan J. A. W. Ekphrasis and Representation. *New Literary History*. Spring. 1991. Vol. 22. No. 2. pp. 297–316.
4. Jacobi T. Pictorial Models and Narrative Ekphrasis. *Poetics Today*. Winter.

1995. Vol. 16. No. 4. pp. 599–649.

Дослідження виконано завдяки гранту «Програма підтримки дослідників, які опинилися в ситуації ризику» від Британської академії та Ради захисту науковців, які опинилися під загрозою (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії).

ОРАТОРСЬКІ НАВИЧКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ФІЛОЛОГА- ПЕРЕКЛАДАЧА

Монастирська Єлизавета,
здобувач 2 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності Філологія
(спеціалізація Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська)
Полтавського державного аграрного університету
м. Полтава, Україна
yelyzaveta.monastyrska@st.pdau.edu.ua

Науковий керівник – Дедушно Алла,
кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін
Полтавського державного аграрного університету
м. Полтава, Україна
dedukhno.alla@pdau.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9254-3381>

Риторика (ораторське мистецтво, красномовство) – це мистецтво ефективного та переконливого висловлення думок, ідей у публічному виступі або письмовому тексті. Вона вивчає способи впливу на аудиторію завдяки використанню мовних засобів, структуру висловлювання та різноманітні риторичні прийоми. Риторика як наука вивчає процеси комунікації та впливу мовлення на аудиторію, щоби розуміти та вдосконалювати мовні та риторичні навички. Риторика як навчальну дисципліну вивчають для розвитку вмінь та навичок у сфері ефективної комунікації.

Ораторське мистецтво взаємодіє з багатьма науками, зокрема з мовознавчими (граматикою, стилістикою, культурою мови, поетикою), а також із іншими: філософією, логікою, психологією, етикою, сценічною майстерністю [1, с. 16–20], що слугує поштовхом для розвитку усіх наук, а також збагатить